

מכתב בכתב

שיעור חזק חיוני בדרך קצרה

לע"נ הרב נתן נטע בן ר' שמעון

וייס צ"ל

הערות והנצחות טל' 0548449853 או מייל MABADAF12@GMAIL.COM

גליון 185 פרשת משפטים תשע"ו

גיטיין נד-ס

קטנה אוכלת בתרומה ומשמע שחרשת לא שגזרו שמה יאכיל חרש בחרשת, ולכאורה מדוע שלא תאכל הרי היא קטן שאוכל נבילות, ויש לומר שגזרו שמה יאכיל חרש בפקחת ולא תאכל אפילו תרומה דרבנן גזירה משום תרומה דאורייתא.

לב"ש מריש שבנאו בבירה מקעקע את כל הבירה ומחזיר את המריש לבעליו, וב"ה אומרים שיש לו רק את דמי המריש משום תקנת השבים.

עולא אומר שמדאורייתא חטאת גזולה אינה מכפרת בין קודם יאוש בין אחר יאוש ואמרו חכמים שבאינה ידועה מכפרת כדי שלא יהיו הכהנים עצבים, אמרו לו התלמידים שבמשנה כתוב מפני תיקון המזבח אמר עולא שכוונת המשנה שתיקון שהכהנים עצבים א"כ המזבח בטל, רב יהודה סובר שמדאורייתא חטאת גזולה מכפרת בין נודעה בין לא נודעה שיאוש קונה, **עמוד ב** ואמרו חכמים שבנודעה אינה מכפרת כדי שלא יאמרו מזבח אוכל גזילות, ולעולא מוכן שכתוב במשנה חטאת אך לרב יהודה לא יהיה חילוק בין חטאת לעולה, ויש לומר שזה בדרך לא מיביציא שלא רק עולה לא תכפר שהיא כליל אלא אפילו חטאת ואשם שרק הדם והחלב מגיע למזבח והשאר נאכל לכהנים בכ"ז גזרו שלא יאמרו שמזבח אוכל גזילות, ולעולא מוכן מדוע המשנה אומרת שבלא נודעה מכפרת מפני תיקון המזבח ולרב יהודה יש לומר להיפך שבנודעה אינה מכפרת מפני תיקון המזבח, ויש לומר שלרב יהודה זה הכוונה שבלא נודעה מכפרת ובנודעה לא מכפרת מפני תיקון המזבח, ורבא מוכיח מהמשנה שאם גנב והקדיש ואח"כ טבח ומכר משלם כפל ולא תשלומי ד' וה' ושנו על כך שאם שחטו בחורף ענוש כרת ולכאורה אם נאמר שיאוש אינו קונה א"כ לא חל ההקדש ומדוע חייב כרת, ורב שובי אומר שיש כרת מדבריהם אך צחוק עליו מה שייך כרת מדבריהם, אמר רבא שאין לצחוק על דבריו של אדם גדול אלא כוונתו שהכרת בא על ידי שחכמים הביאו את זה לרשותו ורבא מסתפק אם זה ברשותו משעת גניבה או משעה שהקדישה וני"מ לגיות וולדות שביתתים, אח"כ אמר רבא שמתסבר שרק משעה שהקדיש זה ברשותו כדי שלא יהיה חוטא נשכר.

משנה ביהודה לא היה דין סיקריקון עד הרוגי המלחמה ומשעת הרוגי המלחמה נעשה דין סיקריקון שאם קנה קרקע מסיקריקון ואח"כ חזר וקנה מבעל הבית המקח בטל ואם לקח מבעל הבית המקח קיים, ואם לקח נכסי מילוג מאיש ואח"כ קנה מאשתו המקח בטל ואם לקח מאשה ואח"כ מהאיש מקחו קיים וזה למשנה ראשונה אך ב"ד של אחרים אמרו שהקונה מסיקריקון משלם רבע לבעלים וכ"ז כשאין ביד הבעלים לקנות אך אם יש בידם לקנות הם קודמים לכל אדם ורבי הושיב ב"ד ונמנו שאם השדה שהתה ביד הסיקריקון י"ב חדש כל הקודם לקנות זכה והיה דין שיוסיף רביע לבעלים. **גמרא** לכאורה אם בשעת הרוגי המלחמה לא היה דין סיקריקון איך אח"כ נעשה דין סיקריקון, ורב יהודה מבאר שהכוונה שלא דנו בה דין סיקריקון כדברי ר' אסי שגזרו ג' גזירות שבתחילה גזרו שמי שלא הורג הורגים אותו ואח"כ גזרו שמי שהורג משלם ד' זוז ואח"כ גזרו שההורג יורג ובב' גזירות ראשונות שעדיין הרגו א"כ מחמת שהבעלים מפתח מהריגה הוא גומר ומקנה אך בגזירה האחרונה ששכר לא הרגו לא גמר להקנות שהוא אומר שהיום הוא יקח ממני ואח"כ אתבער ממנו בד"ן.

ר' יוחנן דרש בפסוק אשרי אדם מפתח תמיד ומקשה לבו יפול ברעה, שירושלים חרבה בגלל המעשה בקמצא ובר קמצא וטור מלכא חרבה בגלל תרנגול ותרגולת וביתר חרבה בגלל דופן העגלה.

בירושלים היה אדם שאוהבו קמצא ושונאו בר קמצא ופעם כשעשה סעודה אמר למשרתו שיזמין את קמצא והוא טעה והזמין את בר קמצא והוא הגיע לסעודה ומצאו בעל הבית אמר לו הרי אתה שונא מה מעשך כאן צא מביתי אמר לו השאר אותי ואשלם לך מה שאוכל ואשתה,

דף נו אמר לו שלא, אמר לו אשלם לך דמי חצי הסעודה וסירב, אמר לו אשלם לך את כל הסעודה וסירב, ואחזו בידו והוציאו אמר בר קמצא שישבו שם חכמים ולא מחו בו משמע שנוח להם בכך אלך ואלשין עליהם אצל הקיסר, הלך ואמר לו שמרדו בו היהודים אמר לו מי אמר אמר לו שלח להם קרבן וראה אם יקריבו אותו ושלח עמו עגל שלישי משובח וקבודת הטיל בו מום בניב שפתיו או בדוק שבעיניו שאצילניו זה מום ואצלם אינו מום, חשבו חכמים להקריבו משום שלום מלכות אמר להם ר' זכריה בן אבקולס יאמרו בעלי מומין קרובין במזבח אמרו א"כ נהרגהו כדי שלא ילשין לקיסר אמר ר' זכריה א"כ יאמרו המטיל מום בקדשים יורג, ואמר ר' יוחנן על כך שענותנותו של ר' זכריה בן אבקולס החריבה ביתו ושרפה את היכלו וגילינו מארצנו, ושלחו אליהם את נירון קיסר, וכשבא שלח חץ למזרח ונפל בירושלים וכששלח למערב נפל לירושלים וכן שלח לד' רוחות ונפל בירושלים ושאל תינוק שיפסוק לו פסוק אמר לו את הפסוק ונתתי את נקמתי באדום ביד עמי ישראל, אמר נירון שהקב"ה רוצה להחריב ביתו ואח"כ לכפר ידו באותו אדם ברח והתגייר ויצא ממנו ר"מ, ושלחו את אספסינוס במקומו וצר ג' שנים על ירושלים, והיו בן ג' עשירים נקדימון בן גוריון בן כלבא שבעו ובן ציצית הכסת, נקדימון נקרא כך על שם שנקדה לו חמה, ובן כלבא שבעו נקרא כך של שם שהננס לביתו רעב ככלב ויצא ממנו שבע, ובן ציצית הכסת נקרא כך שהציצית שלו היתה נגרת על כסתות או שכסותו מוטלת בין גדולי רומי, אחד מהם אמר אני אזון את כל ירושלים בחיטים

דף נד לא ניכר אם ניטע האילן בשבת כי לא מונים לשבתות, ועוד שישארל נחשדו על שביעית אך לא על שבתות, וצריך טעם נוסף שלפעמים חל ל' באב בשבת ואז אם נמנה שנה זו לשנה שילמה ידעו שניטע בשבת לכן צריך עוד טעם שלא נחשדו ישראל על השבתות.

יש לתרץ את הקושיא בדעת ר' יהודה שבמקומו לא נחשדו על השביעית שאחד קרא לחבירו גר בן גירות והוא ענה לו איני אוכל פירות שביעית כמותך, ולכאורה יש להקשות בדעת ר"מ מהברייתא שמי שאכל תרומה טמאה משלם חולין טהורים ואם שילם טמאים אמר סומכוס בשם ר"מ שבשווג חל התשלומין ובמיד חל התשלומין ולחכמים גם במיד חל התשלומין אך הוא חזר ומשלם חולין טהורים, ודנו בזה מדוע לר"מ לא חל התשלומין במיד אדרבה תבא עליו ברכה שהוא אכל דבר שלא ראוי לאכלו ומשלם דבר שיכול לאכלו בימי טומאתו, וביאר רבא או כדי שחסר בברייתא ויש להוסיף שאם אכל תרומה טמאה משלם כל שהוא ואם אכל תרומה טהורה משלם חולין טהורים, ואם שילם טמאים לר"מ בשוגג חל ובמיד לא חל ולחכמים גם במיד חל, ואמר רב אחא בר רב איקא שנחלקו עם קונסים שוגג אטו מיד שלר"מ לא קנסו ולחכמים קנסו, ויש לחלק שר"מ לא קנס שם כי הרי האדם רוצה לשלם ולכן אין סיבה לקנסו, ואין להוכיח מברייתא שהמעשר בשבת בשוגג חל ובמיד לא חל ולא קנסו בשוגג שיש לומר שהאדם בא לתקן ולכן לא קנסו אותו, ואין להוכיח מברייתא שהטובל כלים בשבת בשוגג ישלם בהם ובמיד לא ישתמש בהם שיש לומר שהאדם בא לטהר כליו ואין סיבה לקנסו.

יש להקשות בדעת ר' יהודה באיסור דרבנן **עמוד ב** שאגוזי פרך של איסור שנפצתו לר"מ ור' יהודה לא מתבטל בין בשוגג בין במזיד, ולר' יוסי ור"ש בשוגג מתבטל ובמיד לא מתבטל ויש זה רק מדרבנן שהרי מדאורייתא בטל אחד בשנים ובכ"ז גזר ר' יהודה בשוגג, ויש לומר ששם גזר ר' יהודה שחששו להערימה ויש להקשות בדעת ר' יוסי ששינוי שניטעה של ערלה וכלאי הכרם שהתערבו בנטיעות אחרות לא ילקט ואם ילקט יתבטלו באחד ומאתיים ובלבד שלא יתכוון ללקט ור' יוסי סובר שגם אם התכוון ללקט יתבטלו באחד ומאתיים, ויש לומר שרבא אמר על כך שחזקה שאדם לא אוסר את כרמו בשביל נטיעה אחת של ערלה וכן אמר רבין בשם ר' יוחנן.

משנה כהנים שפיגלו במקדש חייבים. **גמרא** אם עשה טהרות עם חבירו ואמר לו שנטמאו הטהרות שעשיתי עמך או שעשה עמו ובחיים ואמר לו שמה שעשיתי עמך התפגלו נאמן אך אם אמר לו שטהרות שעשיתי עמך כיום פלוני נטמאו או ובחיים שעשיתי עמך כיום פלוני התפגלו אינו נאמן ואביי מבאר שהחילוק הוא שבדבר ששכרו נאמן ששהוא בידו הוא יכול לפגל ולטמא, ורבא מחלק שברישא הוא אמר לו מיד ואילו בסיפא הוא מצאו ולא אמר לו כלום ורק אח"כ אמר לו.

אדם אחד אמר לחבירו שטהרות שעשיתי עמך פלוני נטמאו ובה' אמר ואמר ר' אסי שאינו נאמן ואמר לו ר' אסי שר' יוחנן אמר על מקרה כזה בשם ר' יוסי מה אעשה והתורה האמינתו ור' יצחק בר ביסנא אומר שיש לכך הוכחה מכה"ג ביוה"ג כשאמר שהמפגל נאמן ואף אחד אינו יכול לדעת כי נאמר וכל אדם לא יהיה באהל מועד ואף אם שמענו שהוא יפגל אינו נאמן כי אולי זה כבר לאחר עבודה, אך יש להקשות אולי מדובר שראו את הכה"ג דרך פשפש.

סופר אחד בא לר' אמי ואמר לו שס"ת שכתבתי עבור פלוני לא נכתבו בו האזכרות לשמן, שאל אותו ר' אמי ביד מי הס"ת אמר לו ביד הקונה אמר ר' אמי אתה נאמן להפסיד שכרך אך לא את הס"ת, שאל ר' ירמיה שאמנם הוא הפסיד שכר האזכרות עצמם אך מדוע הפסיד את כל הס"ת אמר לו ר' אמי שס"ת שלא נכתבו בו האזכרות לשמן אינו שווה כלום, אך לכאורה הוא יכול להעביר קולמוס על השמות ויקדשם לשמן וא"כ נוכיח מכאן שלא כר' יהודה שסובר שאם היה צריך לכתוב שם וכתב יהודה בלי ד' יכול להעביר קולמוס ולקדשו ולרבנן השם לא מן המוכחר, ויש לומר שר' יהודה הכשיר רק באזכרה אחת אך את כל השמות נכתבו שלא בקדושה לא יועיל העברת קולמוס כי הס"ת יהיה כמנומר.

סופר אחד בא לר' אבהו ואמר לו שבס"ת שכתב לא עובדו הגוילין לשמן שאל ר' אבהו ביד מי הס"ת אמר לו הסופר שהוא ביד הקונה אמר ר' אבהו מתוך שנאמן אתה להפסיד שכרך אתה נאמן להפסיד את הס"ת, **דף נה** וזה שונה מר' אמי ששם היה צד כדברי ר' ירמיה שהפסיד רק את שכר האזכרות אך במקרה הזה הוא מפסיד לגמרי את כל הס"ת.

משנה ר' יוחנן בן גודגדא העיד שחרשת שהשיאה אביה יוצאת בגט, וקטנה בת ישראל שנסאה לכהן אוכלת בתרומה, ואם מתה בעלה יורשה, ומריש הגזול שבנאוהו בבירה יטול את דמיו מפני תקנת השבים וחטאת גזולה שלא נודעה לרבים מכפרת מפני תיקון המזבח. **גמרא** רבא אומר שיש ללמוד מעדותו של ר' יוחנן בן גודגדא שאם אמר לעדים ראו גט זה שאני נותן בלאשה עצמה אמר כנסי שטר חוב זה היא מגורשת, שהיא אם מועיל גט וחאשה שלא מדעתה כך כאן לא צריך דעת, ולכאורה זה פשוט ויש לומר שהחידוש הוא שהיינו אומרים שכשאמר שטר חוב זה הוא ביטל את הגט, קמ"ל שאם זה היה ביטול היה צריך לומר לעדים ואמר כך לאשה משום הבושה.

ושעורים, והשני אמר אני אזור בין מלח ושמן, והשלישי אמר שאספק להם עצים לבישול ושבתו חכמים למספק העצים שרב חסדא היה מוסר למשרתו את כל מפתחתו מלבד מפתח העצים שרב חסדא היה אומר שעל כל מדה של חטים צריך מדה של עצים, והם יכלו לזון את ירושלים ל'א' שנים אך היו בה בריונים שחכמים אמרו שנעשה שלום עם רומי והם לא נתנו שרצו להלחם בהם ואמרו להם חכמים לא תצליחו בכך והלכו הבריונים ושרפו את כל מחסני המזון ונעשה רעב, ומרתא בת ביתוס היתה מעשירי ירושלים ושלחה את משרתה לקנות לה לחם סולת ועד שהלך כלה מהשוק וחזר אליה ואמר של סולת אין אך לבן יש אמרה לו לך והבא, ועד שהלך כלה חזר אליה ואמר לבן אין אך יש פת קיבר ועד שהלך כלה חזר אליה ואמר לה פת קיבר אין אך יש של שעורים אמרה לו לך והבא ועד שהלך כלה חזר אליה והיא היתה ללא נעלים והיא אמרה אצא ואראה אם אמצא משהו לאכול ורגלה התלכלכה בפרש ומתה וקרא עליה ר' יוחנן הכהן בך והענוגה אשר לא נסתה כך רגלה, ויש אומרים שהיא אכלה את הגורגורות של ר' צדוק ונגעלה ומתה, שר' צדוק ישב מ' שנה בתענית שלא תחרב ירושלים וכשאכל משהו היה נראה מבחוץ כשהבריאה היה מוצץ גורגורות וזורקן וכשמתה מרתא היא הוציאה את כל כספה וזכהה וזרקה בשוק ואמרה שזה לא מועיל לה ועל זה נאמר כספם בחוצות ישליכו.

אבא סיקרא היה ראש הבריונים והוא היה בן אחותו של רבן יוחנן בן זכאי ור' יוחנן שלח אליו שיבא אליו בצינעא וכשבא אמר לו עד מתי תעשו כך ותהרגו את כל העם ברעב אמר לו מה אעשה אם אומר להם דברי יהרגוני אמר לו רבן יוחנן תן לי תקנה ואצא ושיהיה מעט הצלה אמר לו שיעשה עצמו כאילו הוא חולה וישאלו כל הציבור וישיבו עמך דבר סרוח ויאמרו שנמתך יצאה ויכנסו תלמידך בלבד כדי שלא ירגישו שחי אתה שהי קל מהמת, וכך עשה ולקחוהו ר"א מצד אחד ור' יהושע מצד אחר וכשהגיעו לפתח העיר בקשו הבריונים לדקרו אמר להם אבא סיקרא יאמרו רבם דקרו בקשו לרחפו אמר להם יאמרו רבם דחפו ופתחו הפתח ויצא רבן יוחנן והלך למחנה אספסינוס וכשהגיע אליו אמר לו שלום עליך המלך שלום עליך המלך אמר לו אתה חייה פעמים מיתה שאני מים שנשרו וזאת אני מלך מדוע לא הגעת אלי עד עכשיו אמר לו עמוד ב שאכן נעשית מלך שאם לא כן לא ימסר בידך ביהמ"ק שהרי כתוב והלבנון באדיר יפול ולבנון הוא ביהמ"ק שכתוב החר הטוב הזה והלבנון, ומה שלא באתי אליך עד עכשיו כי הבריונים לא הניחוני, אמר לו אספסינוס אילו יש חבית ודרקון כרוך עליה ודאי יש לשבור את החבית בשביל הדרקון ולא ענה לו אמר רב יוסף ויש אומרים בשם ר'ע שעל זה נאמר משיב חכמים אהור ודעתם יסכל שיהיה יכול לומר קח צבת וטול הדרקון והנה לחבית, ובינתיים הגיע שליח מרומי ואמר לו קום שמת הקיסר ומינוהו חשובי רומי לקיסר, והיה לבוש נעל אחת וביקש ללבוש גם את השניה ולא הצליח ורצה לשלוף את האחת ולא הצליח אמר לו מה זה אמר לו לא תצטער אלא זה בגלל השמועה טובה שהגיעה לך וכתוב שמועה טובה תרשן עצם ותקנתך היא שיעבור לפניך אדם שאין דעתך מיושבת ממנו וכתוב ורוח נכאה תיבש גרם וכך עשה ונכנסה הנעל השניה אמר לו אם חכם אתה כל כך מדוע לא באת אלי עד עכשיו אמר לו כבר ואמר לך אמר לו הקיסר עכשיו אני הולך ואשאל לכאן אחר כך בקש ממני דבר שאתך לך אמר לו לי יבנה וחכמיה ואת שושלת ר'א והבא רופא שירפא את ר' צדוק, וקרא על זה רב יוסף או ר'ע משיב חכמים אהור ודעתם יסכל שיהיה לו לומר שיעזוב עכשיו את ישראל, והוא לא ביקש על כך שחשב שלא יסכים עד כדי כך לא תהיה אפילו קצת הצלה, ושלחו רופא שביים הראשון השקה את ר' צדוק מי שריית טובין וביים השני מים שנשרו טובין גסים עם מעט קמח וביים הג' מים עם קמח עד שרווחו מעיו מעט מעט,

אספסינוס שלח את טיטוס הרשע שחירף וגידף כלפי מעלה ולקח עמו זונה לקדש הקדשים והציע ס'ת ועבר עליו עבירה ונטל סייף וגידר את הפרוכת ונעשה נס ויצא משם טיפ דם ואמר טיטוס שכיכול הרג את עצמו וע"ז נאמר שאגו צורריך בקרב מועדיך שמו אותותם אותות, ואבא חנן ואמר מי כמון חסין קה שאתה חסין וקשה ששומע ניאוציו וגידופיו שותק, ואצל ר' ישמעאל דרשו מהפסוק מי כמון באלים והיינו באלמים, וטיטוס נטל את הפרוכת ועשאה כשק והביא כל כלי המקדש והניחן בה ונטלם עמו בספינה להשתבח בהם ברומי וע"ז נאמר ובכך ראיתי רשעים קבורים ובאו וממקום קדוש יהלכו וישתכחו בעיר אשר כן עשו, ויש לקרוא קבוצים וכן יש לקרוא וישתבחו, ויש אומרים שיש לקרוא קבורים והיינו שגם דברים נסתרים גלוי להם, ועמד נחשול שבים להטביעו אמר טיטוס נדמה לי שגבורת אלוהים עמי במים שהטביע את פרעה וסיסרא בהם אם גבור הוא יעלה ליבשה וילחם עמי ויצאה בת קול ואמרה רשע בן רשע בן בנו של עשו הרשע בריה קלה יש לי ויתוש שמה והיא קלה שנכנסת ויוצאת בו עלה ליבשה ועשה עמה מלחמה, וכשעלה ליבשה נכנס יתוש באפר ונקר במוחו ז' שנים, יום אחד עבר בפתח הנפח ונבהל היתוש מקול המכה ושתק אמר טיטוס יש תקנה והביאו לפניו נפח שיכה לפניו ולנכרי נתן ז' וזו לישאל לא שילם אמר לו מספיק לך שאתה רומא כך את שונאך, וזה הועיל ללי יום ואח"כ התרגל היתוש לקול המכות ואמר ר' פנחס בן ערובה שהיה בין גדולי רומי כשמת טיטוס ופצעו את מוחו ומצאו את היתוש כציפור דרוור משקל ב' סלעים, ובכרייתא שנינו כגזול בן שנה משקל ב' ליטרין, ואביי אומר שהוא קיבל שפיו היה של נחושת וצפרניו של ברזל, וכשמת אמר טיטוס שישרפוחו ויפזרו את אפרו בז' מים כדי שלא ימצאו אלוקי היהודים להעמידו לדין וכשאונקלוס בן אחותו רצה להתגייר העלה כאבוב ושאל אותו מי חשוב באותו עולם אמר לו ישראל שאל אותו האם להדבק בהם אמר לו מצוותיהם רבות ולא תצליח לקיימם אלא תתגרה בהם בעולם הזה ותהיה ראש כמו שכתוב היו צריה לראש שכל המיצר לישראל נעשה ראש, שאל אותו מה דינך שם,

דף נז אמר טיטוס שדיני הוא במה שפסקתי על עצמי שאוספים את אפרי ודנים אותי ושורפים שוב ומפזרים את אפרי בז' ימים, והעלה את בלעם כאבוב שאל אותו מי חשוב באותו עולם אמר לו ישראל שאל אותו אם להדבק בהם אמר לו לא תדרוש שלומם וטובתם כל הימים שאל אותו כמה דנו אותך אמר לו בשכבת זרע ורתחת, והעלה את אותו האיש כאבוב שאל אותו מי חשוב באותו עולם אמר לו ישראל שאל אותו האם להדבק בהם אמר לו טובתם דרוש ורעתם אל תדרוש כל הנוגע בהם כאילו נוגע בבבת עינו שאל אותו כמה דינך אמר לו בצואה ורתחת שכל המלעג על דברי חכמים נידון בכך ויש להתבונן בהבדל בין פושעי ישראל לנביאי האמונת.
אמר ר"א ויש להתבונן כמה גדול כוחה של בושא שבשביל שהתכוה בר קמצא סייע לו הקב"ה להחריב את ביתו ושרף את היכלו.
בטור מלכא נהגו להוציא לפני חתן וכלה תרנגול ותרנגולת לסימן שיפרו ויורבו כמותם ויום אחד עבור גדוד רומאים ולקחו את התרנגול והתרנגולת ונפלו עליהם והכוס ובאו ואמרו לקיסר שמרדו בו היהודים ובא עליהם, והיה בתוכם אחד בן דרום שהיה קופץ מרחק מיל להרוג ברומאים ולקח הקיסר את כתרו והניחו בקרקע ואמר, רבונו של עולם אל תמסור אותי למלכות בידי אדם אחד ופיו של אותו בר דרומא הכשילו שהוא אמר הלא אתה אלוקים ונתתנו ולא תצא אלוקים בצבאותינו, ואמנם דוד אמרו בתהילים אך דוד אמר בלשון תמיהה, וכשנכנס לבית הכסא בא דרקון ושמת את הכרכשא שלו ומת, אמר הקיסר כיון שהתרחש לי נס אעזוב אותם, ואז החלו לשמוח ואכלו ושחו והדליקו גרות עד שיכלו לראות את חותם המלך במרחק מיל, אמר הקיסר שוחקים עלי היהודים ושב וחזר עליהם ואמר רב אסי שנכנסו ג' מאות אלף שולפי שולפי לעיר והרגו בה ג' מים וג' לילות ובתוך כך לא ידעו אילו חמל ובצד השני עדיין חגגו. **דרש רבין** בשם ר' יוחנן בפסוק בלע ה' ולא חמל שלינאי המלך היו ס' ריבוא עיירות בהר המלך ובכל אחת היו כיוצאי מצרים ובג' ערים מהם היו כפלים כיוצאי מצרים כפר ביש כפר שחליא וכפר דכריא, כפר ביש נקרא על שם שלא נתנו לאורח לגור וכפר שחליים היו מתפרנסים משחליים, וכפר דכריא שהיו הנשים יולדות זכרים בתחילה ואח"כ נקיבות ופוסקות, ועולא אמר שראה את מקום הר המלך שהוא אינו מחזיק אפילו ס' ריבוא קנים, וצדוקי אחד אמר לו ר' חנינא ששקנינים אתם אמר לו ר' חנינא שכתוב ארץ צבי שכמו שעור צבי אינו מחזיק את בשרו כך הארץ היא מרווחת בעת שיושביה עליה ואם לא היא מקטינה עצמה.
רב מניומי בר חלקיה ורב חלקיה בר טוביה ורב הונא בר חיאי ישבו יחד ואמרו אם מישהו שמע על כפר סכניא פתח אחד מהם שהיה מעשה בארום וארוסתו שנשבו בין הגוים והשיאום ואמרה לו בבקשה ממך אל תיגע בי שאני לך ממך כתובה ולא נגע בה עד מותו וכשמתה אמרה שיש לספוד לו שפטפט ביצרו יותר מיוסף שהיה לו נסיון רק שעה אחת ולו היה נסיון כל שעה, יוסף לא היה עמה במטה ואילו הוא היה עמה במטה, ויוסף לא היתה אשתו ואילו אני אשתו, ופתח השני ואמר שהיה שער התבואה ארבעים מדות ביננו ופעם נחסר השער מודיא אסת וברדו ומצאו שאם רבונו בעלו נערה מאורסה ביה"כ והביאום לב"ד וקולו וחזר השער למקומו, והשלישי פתח ואמר שאדם אחד נתן עניו לגרש את אשתו והכתובה היתה מרובה וזימן את כל שושביניו והאכילם והשקם ושכרם והשכיבם על מטה אחת, והביא לובן ביצה והטיל ביניהם והעמיד עליהם עדים ובא לב"ד והיה שם זקן אחד מתלמידי שמאי ושמו בבא בן בוטא ואמר להם שיש לו קבלה משמאי שלובן ביצה סולד מהאש ושכבת זרע נדחה מהאש וברדו כדבריו והביאווה לב"ד ולקחוהו וגברו ממנו את כתובתה אמר אביי לרב יוסף שמהם היו צדיקים כל כך מדוע נענשו אמר רב יוסף שהם לא התאבלו על ירושלים שכתוב שמחו את ירושלים וגילו בה כל אוהביה שישו אתה משוש כל המתאבלים עליה.

ביתר חרבה בגלל דופן עגלה שנהגו שעל כל תינוק שנולד בה שותלים ארו ועל כל תינוקת שותלים תורניתא וכשהם נישאים עושים מהם חופה ויום אחד עברה שם בת הקיסר ונשברה דופן העגלה שלה וקצצה ארו לתקנה ובאו והכוס ובאו לקיסר ואמרו לו שמרדו בו היהודים ובא עליהם.
דרש ר' זידא בשם ר' אבה בשם ר' יוחנן על הפסוק גדע בחרי אף כל קרן ישראל שנכנסו פ' אלפים קרני מלחמה לביתר והרגו בה אנשים נשים וטף עד שהלך דמם לים הגדול והיתה רחוקה מהים מיל ור"א הגדול שנה שהיו ב' נחלים בבקעת ידים וכל אחד משך לצד אחר ושיערו חכמים שב' חלקים היו מים וחלק אחד דם ושנינו בכרייתא שז' שנים בצרו העכו"ם את כרמיהם מדמם של ישראל ללא זבל **עמוד ב'** ור' חיאי בר אבין אמר בשם ר' יהושע בן קרחה שסח לו זקן אחד מאנשי ירושלים על בקעה אחת שהרג שם נבזוראדן ר"א ריבוא ובריושלים הרג צ"א ריבוא על אבן אחת עד שהלך דמם ונגע בדמו של זכריה ועל זה נמר דמים בדמים נגעו, וכשמצא את דמו של זכריה ורתח שאל את הכהנים מהו דם זה אמרו לו דם זבחים שנשפך הביא זבחים ולא היה דומה אמר להם אמרו לי ואם לא אסרוק את בשרכם במסרוקות של ברזל אמרו לו שהיה נביא שהוכיחם בפניו שמים וקמו עליו והרגוהו וכמה שנים שלא נת דמו אמר נבזוראדן שהוא יפיוסו הביא את הסנדורין גדולה וקטנה והרג עליו ולא נח והרג בחורים ובתולות ולא נח וכן תינוקות של בית רבן ולא נח אמר לו זכריה זכריה טובים שבהם אבדתי נח לך שאאבד את כולם ואז נח וכשראה כך הרהר תשובה ואמר אם על נפש אחת כך ק"ו שאני אענש על כל הנפשות שהרגתי ברח וציה לביתו והתגייר ועל זה שנינו שנעמד היה גר תושב ונבזוראדן היה גר צדק, מבני בניו של המלך למדו תורה בבני ברק מבני בניו של סיסרא למדו תינוקות בירושלים מבני בניו של סנחריב לימדו תורה ברבים והם שמעיה ואבטליון ועל זה נאמר נתתי דמם על צחיח סלע בבלתי הכסות.

הקול קול יעקב והידיים ידי עשו הקול נאמר על אנדרינוס קיסר שהרג בביתר ד' מאות ריבוא ויש אומרים ד' אלפי ריבוא, והידיים ידי עשו נאמר על מלכות

הרשעה שהחריבה את ביתנו ושרפה את היכלנו והגליתנו מארצנו, ועוד יש לדרוש הקול קול יעקב שאין תפילה שמועילה שאין בה מזרעו של יעקב והידים ידי עשו שאין מלחמה שמנצחים בה ללא שיש בה מזרעו של עשו וע"ז אמר ר"א בשוט תחבא בחירותי לשתן תחבא. דרש יהודה דרש בשם רב בפסוק על נהרות כבל שהראה הקב"ה לדוד את חורבן בית ראשון ושני בית ראשון שנאמר על נהרות כבל שם ישבנו גם בכינו, ובית שני שכתוב בסוף הפרק זכור ה' לבני אדם את יום ירושלים האומרים ערו ערו עד היסוד בה. רב יהודה אמר בשם שמואל ויש ששנו את זה בבירייתא שהיו ד' מאות ילדים וילדות שנשברו לקלון והרגישו בעצמם למה הן מתבקשים ושאל אם ילדנו טובעים האם אנו נזכה להחיי עזוב"ב, דרש להם הגדול שכתוב אמר ה' מבשן אשיב ממצלות ים, אפילו מי שטבע בים וכיון ששמעו כך הילדות קפצו כולן לים ונשאו הבנים ק"ו שאם הללו שדרכם לכך אבדו עצמם ק"ו אנו שאין דרכינו לכך וקפצו גם הם לים ועליהם אמר הפסוק כי עליך הורגנו כלה היום נחשבנו כצאן טבח, ורב יהודה דרש פסוק זה על אשה ושבעת כנה שאמר הקיסר לגדול עבדו לעכור"ם אמר לו כתוב אנוכי ה' אלוך והרגוהו, הביאו את השני וביקש ממנו לעבד ע"ז אמר לו שכתוב לא יהיה לך אלוהים אחרים על פני והרגוהו, אמר לשלישי שיעבד ע"ז ואמר לו שכתוב זוכה לאלוהים יחרם והרגוהו, ואמר לרביעי שיעבד ע"ז אמר לו שכתוב לא תשתחוה לאל אחר והרגוהו, אמר לחמישי שיעבד ע"ז אמר לו כתוב שמע ישראל ה' אלוהינו ה' אחד והרגוהו, אמר לשישי שיעבד ע"ז אמר לו כתוב וידעת היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלוהים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד, והרגוהו ואמר לשיביעי שיעבד ע"ז אמר לו כתוב את ה' האמרת היום וה' האמריך היום, שכבר נשבנו להקב"ה שאין אנו מעבירים אותו באל אחר והוא נשבע לנו שאינו מעבירנו באומה אחרת, אמר לו הקיסר אזרוק לך את טבעתי ותתכופף להרים אותה ויראה כאילו קבלת את דברי אמר לו הילד חבל עליך קיסר חבל עליך קיסר על כבוד עצמן אתה מקפיד וק"ו שיש להקפיד על כבוד הקב"ה, וכשהוציא והרגו אמרה אמו תנו לי לנשקו קצת ואמרה לו בניי לכו ואמרו לאברהם אבינו אתה עקדת מובח ואני עקדתי שבעה מובחות וגם היא עלתה לגג ונפלה ומתה ויצאה בת קול ואמרה אם הבנים שמחה.

רבי'ל דרש את הפסוק כי עליך הורגנו על מילה שנתנה בשמיני ור"ל אומר שזה הולך על ת"ח שמראים הלכות שחיטה בעצמם שרבא אמר שאדם יכול להראות בעצמו מלבד שחיטה וצרעת, ור"ל אומר שפסוק זה הולך על ת"ח שממיתים עצמם על דברי תורה כר"ל למד מהפסוק זאת התורה אדם כי ימות ברהי אש אין דברי תורה ממתימים אלא שמי שממית עצמו עליהם.

רבה בר רב חנה אומר בשם ר' יוחנן שמצאנו מ' סאה **דף גז** קצוצי תפילין בראשי הרוגי ביתור ור' נאי בן ר' ישמעאל אומר שהיו ג' קופות שבכל אחת מהם מ' סאה ובבירייתא שנו מ' קופות של ג' סאים כל אחת וזה לא חולק על ר' יוחנן אלא שבתפילין של יד היו מ' סאה ובשל ראש שהם גדולים יותר היה מ' סאה כפול שלש.

ר' אסי אומר שהיו ד' קבין של מזה על אבן אחת, ועולא אמר ט' קבין ורב כהנא או רב שילא בר מרי למדו את זה מהפסוק בת בבל השדודה אשרי שישלם לך את גמולך שגמלת לנו אשרי שיאחו וניפיץ את עולליך אל הסלע.

כתוב בפסוק בני ציון היקרים המסולאים בפז אין לומר שהיו מצופים זהב כפשוטו שהיו רב שילא אמר שירדו לעולם שני משקלים של סלעי זהב אחד ברומי ואחד בכל העולם אלא שבני ציון היו מגנים את הפז בפייהם שבתחילה היו נוהגים ברומי לקחת צורות נאות ושמשו מטתם כנגדם ואחר החורבן הם לקחו מבני ציון וקשרו למתם ושמשו מטתם כנגדם ואמר אחד לחבריו היכן כתובה קללה זו אמר לו שכתוב גם כל חלי וכל מכה אשר לא כתוב בספר התורה הזאת אמר כמה רחוק אני מפסוק זה נאנח ואמר לו דף וחצי אמר לו אם הייתי מגיע לשם לא הייתי צריך אותך.

דרש רב יהודה בשם שמואל בשם רשב"ג בפסוק עיני עוללה לנפשי מכל בנות עירי שבביתו היו ד' מאות תיכניס"ם ובכל אחד היו ד' מאות מלמדי תינוקות וכל אחד לימד ד' מאות ילדים וכשנכנס האויב לשם דקרום במקלותיהם וכשגבר האויב ולכדום כרכום בפסדיהם והעלום באש.

פעם הלך ר' יהושע בן חנניה לרומי ואמרו לו שיש תינוק אחד בבית האסורים יפה עיניים וטוב רואי וקוצותיו סדורות לו תלתלים הלך ועמד בפתח בית האסורים וקרא את הפסוק מי נתן למשיח יעקב וישראל לבוודים המשך אותו תינוק ואמר הלא ה' זו חטאנו לו ולא אבו בדרכיו הלך ולא שמעו בתורתו, אמר ר' יהושע שהוא מובטח בו שיהיה מורה הוראה בישראל נשבע אני שלא אזור מכאן עד שאפדנו בכל ממון שיפסקו עליו וכן עשה וכשגדל הורה הוראה והוא ר' ישמעאל בן אלישע.

רב יהודה אמר בשם רב שבנו ובתו של ר' ישמעאל בן אלישע נשבו לשני אדונים ונפשו זה את זה ואמר אחד יש לי עבד שאין יפה ממנו בכל העולם והשני אמר יש לי שפחה שאין יפה כמותה בכל העולם החליטו להשיאם זה לזה והתחלקו בוולדות הכניסום לחדר וכל אחד ישב בקרן זוית ואמר הבן איך כהן בן כהנים גדולים ישא שפחה והיא אמרה איך בת כהנים גדולים תנשא לעבד ובכו כל הלילה ובעלות השחר הכירו זה את זה ונפלו זה על זה וגעו בכביה עד שיצאה נשמתם ועליהם קונן ירמיהו על אלה אני בוכיה עיני עיני יורדה מים.

ר"ל אומר שהיה מעשה באשה אחת ששמה צפנת בת פניאל צפנת שהכל צפו בפייה ופניאל שהיתה בת כה"ג ששימש לפניו ולפניהו והשבאי התעלל בה כל הלילה ובבוקר הלבשה זו חלוקים והוציאה למכרה ובה אדם אחד שהיה מכוער ביותר ואמר לו הראני את יפה אמר לו ויקא אם רוצה אתה לקחתה קח שאין ביפיה בכל העולם אמר לו אף על פי כן והפשיטה ר' חלוקים ואת השביעי היא קרעה והתפלשה באפר אמרה לפניו רבונו של עולם אם עלינו לא חסת על קדושת שמך הגדול למה לא תחוס וירמיה קונן

עליה בת עמי חגרי שק והתפלשי באפר אבל יחיד עשי לך מספר תמרורים כי פתאום יבא השודד עלינו ולא כתוב עליך כביכול עלי ועליך בא השודד.

רב יהודה דרש בשם רב בפסוק ועשקו גבר וביתו ואיש ונחלתו שהיה מעשה בשוליא של נגר שנתן באשת אדונו ופעם היה צריך הנגר הלואה אמר לו שלח אלי את אשתך ואלונה ושלח אותה אליו ושהתה אצלו ג' ימים ובא אליו ושאל אותו היכן אשתי ששלחתי אליך אמר לו שבאה אלי ושלחתי אותה מיד ושמתינה שהתעללו בה התינוקות בדרך אמר לו מה אעשה אמר לו אם תשמע לעצתי תגרשנה אמר לו כתובתה מרובה אמר לו אני אלוה לך ותן לה כתובתה וגרשה ונשאה הוא וכשהגיע זמנו ולא היה לו לפרעו אמר לו בא ועשה עמי בחובך וישבו הם ואכלו ושתו והוא עמד והשקה עליהם ונפלו דמעות מעיניו לתוך כוסם ועל אותה שעה נחתם גזר הדין, ויש אומרים על ב' פתילות בנר אחד שחטאו באשת איש.

רב אומר שבלקח מסיקריקון ואח"כ מבעל הבית בטל המקח רק כשאמר לו הבעלים לך חזק וקני אך אם הקנה לו בשטר קנה ושמואל אומר שגם בשטר לא קנה עד שיכתוב לו אחריות נכסים, **עמוד ב'** ישנה ברייתא כשמואל ש"ש בן אלעזר אומר שאם לקח מהאשה ואח"כ מהאיש מקחו קיים ואם לקח מהאיש ואח"כ מהאשה מקחו בטל עד שתכתוב לו אחריות ורב יבאר שהכוונה אחריות בשטר.

אם לקח מסיקריקון ואכלה ג' שנים בפני הבעלים ואח"כ מכרה לאחר הבעלים לא יכול לתבוע מלוקח שני ולכאורה אם טוען הראשון קניתי ממך אין לו טענה גם עליו ואם לא טען שקנאה ממנו גם מהשני יכול הבעלים להוציא, ורב ששת אומר שמדובר שלא טען אך בכזה מקרה טוענים לירוש וללוקח איך לוקח ראשון רק אם טען מועיל לו ואם לא טען לא טוענים לו.

עכנ"ם שבא מחמת חוב או אנפרות שהוא סתם גזל אין בזה דין סיקריקון וכבא באנפרות צריך שישעה בידו י"ב חדש אך בתחילה כתוב שאין בזה דין סיקריקון וצריך לומר בכוננת הברייתא שסיקריקון עצמו צריך י"ב חדש.

רב יוסף אומר שנוקטים שאין אנפרות בבבל ואמנם רואים שיש אלא כוונתו שאין דין אנפרות בבבל כיוון שיש בית דואר שיכול לתבעו שם ולא תבע א"כ הוא מחל לו.

גידול בן רעילאי קבל קרקע עבור מס של בני הבקעה שלא שולם והוא שילם מס של ג' שנים ובא הבעלים הראשון ואמר לו שנה ראשונה ששלמת אכלת ועכשיו ניתן אנו ונאכל, ובא לפני רב פפא והוא סבר לתת לו שטר טירפא מבני הבקעה אמר לו רב הונא בר רב יהושע א"כ נעשה כאן דין סיקריקון ורב הונא בר רב יהושע סובר שהוא הניח מעותיו על קרן הצבי.

למשנה אחרונה הקונה מסיקריקון נותן רביע ולרב נותן בקרקע או במעות ולשמואל רביע בקרקע ובמעות זה יוצא שלישי, ונחלקו רב ושמואל אם הסיקריקון מוכר בפחות רבע או בפחות חומש אך ישנה ברייתא שלמשנה אחרונה הלוקח מסיקריקון נותן רביע ויד בעלים על העליונה שיכולים ליטול בקרקע או במעות וכ"ז כשאין בידם לקנות ואם יש בידם לקנות הם קודמים לכל אדם ורבי הושיב ב"ד ונמנו שאם שהתה בפני סיקריקון י"ב חדש כל הקודם לקנות זכה אלא שנותן רביע בקרקע או במעות, ורב אשי מעמיד את הברייתא הזו כשכבר באו המעות ליד הבעלים ונותן שלישי ובצירוף עם העכנ"ם זה יוצא רביע מהכל.

דף נט רב אמר שהוא היה במנין של רבי וממנו שאלו תחילה אך לכאורה שינוי שברייני ממונות ניתן להתחיל מהגדול וברייני נפשות מתחילים מהצד, אמר רבה בר רבא או רב הילל בן ר' ולס שבמנין של רבי תמיד התחילו מהצד, ועוד אמר רבה בר רבא או רב הילל שמימי משה עד רבי לא מצאנו תורה וגדולה במקום אחד ובזמן יהושע היה את אלעזר הכהן ובזמן אלעזר היה פנחס ובזמן פנחס היה זקנים ובזמן שאול היה את שמואל ואמנם מת בימי שאול אך לא כל ימיו היו בגדולה, ובזמן דוד היה את עירא היארי וואמנם נפטר בימי דוד אך לא כל שניו היה בגדולה, ובזמן שלמה היה את שמעי בן גרא ואף שהרגו לא היו כל ימיו בגדולה, ובזמן חזקיה היה את שבנא ואמנם נפטר בימיו אך לא היו כל ימיו בגדולה, בימי עזרא היה את נחמיה ורב אחא בר רבא הוסיף שמימי רבי עד רב אשי לא היו תורה וגדולה במקום אחד ואמנם היה את הונא בר נחמאי אך הוא כפוף לרב אשי.

משנה מעשה חרש קיימים במה שהוא רומז ונרמז ובן בתירא אומר שבמטלטלין מועיל אפילו מה שקופץ פיו או שקופצים לו, וכן פשוטות מקחן מקח וממכרם ממכר במטלטלין. **גמרא ר"ג** אומר שנחלקו רק במטלטלין אך לענין גט לכר"ע מספיק רמיזה אך לכאורה זה פשוט שכתוב כך להדיא מטלטלין יש לומר שהיינו אומרים אף מטלטלין קמ"ל רק במטלטלין, וללישנא בתרא אמר ר"ג שנחלקו בגט כמו במטלטלין ומה שכתוב במשנה מטלטלין הכוונה אף מטלטלין.

רב יהודה רמז לרב יצחק בנו עד כמה מועיל מקח בפעוטות כבן שש או שבע, ורב כהנא אמר בן ז' או ח' ובברייתא שנו בן ט' או י' ולא נחלקו אלא כל ילד לפי חריפותו, והטעם לכך אמר ר' אבא בר יעקב בשם ר' יוחנן משום כדי חיייו.

ר' אבא בר יעקב דרש בשם ר' יהושע בפסוק ויאמר לאשר על המלחמה הוצא לבוש לכל עובדי הבעל ומלחמה הוא דבר הנמלל ונמתת, ורב דימי אמר בשם ר' יוחנן שאדם בשם בוניים בן נוניים שיגר לרבי מיני פשתן דק סיבני וחומס בשיעור אגוז וחצי סלסלה ומלמלא כשיעור פיסתקי וחצי ומלמלא היינו דבר שנמלל ונמתת.

ר' יונה אמר בשם ר' זירא שטעות הקטן עד שתות כגדול, ואביי מסתפק אם מועיל כשנותן מתנה לרב יימר אינו מועיל ולמר בר רב אשי מועיל והפכו את שמות האומרים ושלחו לרב מרדכי אמר רב מרדכי שיאמרו לבן רב אשי ששאלתי את אביו כשעמד עם רגלו האחת על הקרקע והשניה על מדרגה אם מתנת הקטן מתנה ואמר לי שכן ומועיל בין מתנת שכיב מרע בין מתנת בריא בין מתנה מרובה בין מועטת.

משנה דברים אלו נאמרו מפני דרכי שלום: שכהן קורא ראשון בביהכ"ס ואחריו לוי ואחריו ישראל, וכן נותנים עירוב בבית ישן **עמוד ב** בור הקרוב לאמה מתמלא ראשון, במצודות חיה עופות ודגים יש גזל מפני דרכי שלום ור' יוסי סובר שיש בהם גזל גמור, בני המנקה בראש הזית מה שתחתיו גזל מפני דרכי שלום ולר' יוסי זה גזל גמור, וכן לא מוחים בעניי עכו"ם שנוטלים בלקט מפני דרכי שלום. **גמרא** רב מתנה אומר מנין שכהן קורא ראשון שכתוב ויתכוב משה את התורה הזאת ויתנה אל הכהנים בני לוי וידוע שכהנים הם בני לוי אלא בא ללמד שכהן תחילה ואחריו לוי, ורב אשי לומד מהפסוק בני עמרם אהרן ומשה ויבדל אהרן להקדישו קדש קדשים, ור' אבא לומד מהפסוק וקדשתו לכל דבר שבקדושה וכן למדו אצל ר' ישמעאל מוקדשתו לכל דבר שבקדושה לפתוח ראשון ולברך ראשון וליטול מנה יפה ראשון, ואביי שאל את רב יוסף א"כ מדוע אומרת המשנה מפני דרכי שלום הרי זה מדאורייתא אמר לו רב יוסף שמדאורייתא ומפני דרכי שלום, אמר אביי א"כ כל התורה היא גם מפני דרכי שלום שכתוב דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום, אלא אומר אביי שבא ללמד כדברי רב ששינו שנים מתמינים זה לזה בקערה וגי' לא מתמינים ביוצע פורשט ידו ראשון ואם בא לחלוק כבוד לרבו או לגדול ממנו הרשות בידו, ואמר רבה שכל זה בסעודה אך בביהכ"ס לא יתן לאחר שלא יבואו למריבה ואמר רב מתנה שרק בשבתות ויו"ט לא יקדים אחר שמצוים רבים אך בשני וחמישי שלא מצוים רבים לא, ומה שרב הונא קרא הראשון בשבתות כי הוא היה חשוב שאפילו ר' אמי ור' אסי הכהנים החשובים שבא"י כפופים לו.

אביי אומר שכשאין כהן התפודה החבילה ולא צריך להקדים לוי, ועוד אמר אביי שכשאין לוי הכהן יקרא ואמנם ר' יוחנן אמר שכהן לא יקרא אחר כהן משם פגמו של ראשון וכן לוי לא יקרא אחרי לוי מפני פגם שניהם, וכוונת אביי שאותו כהן שקרא ראשון יקרא גם במקום לוי, ובדברי ר' יוחנן שלוי אחר לוי יש פגם שניהם והיינו שיאמרו שאחד מהם אינו לוי וא"כ בכהן אחר כהן נאמר שיאמרו שאחד מהם אינו כהן ויש לומר שמדובר שמוחזקים שאביו של השני הוא כהן אך א"כ נאמר כן גם בלוי שמוחזקים שאביו לוי ויש לומר שהאב נשא ממזרת או נתינה פסל את זרעו אך לפ"ז יאמרו גם בכהן שאולי אביו נשא גרושה או חלוצה וחלל את זרעו ויש לומר שאם הוא חלל הוא לא נעשה לוי לעלות שני ולכאורה ממי חששו אם למי שנשאר בקריאה הרי ראו שעלה אחר"כ אלא משום היוצאים.

דף ס שאלו בני גליל את ר' חלבו מי קורא אחר ג' הראשונים ולא היה בידו ושאל את ר' יצחק נפחא והוא אמר שאחריהם קוראים ת"ח שראויים למנותם פרנסים על הציבור ואחריהם בני ת"ח שאביהם פרנסי הציבור ואחריהם ראשי כנסיות וכל אדם.

עוד שלחו בני גליל לר' חלבו האם מותר לקרוא בחומשים בציבור ולא היה בידו ושאל את ר' יצחק נפחא ולא היה בידו ושאל בביהמ"ד ופשטו לו מדברי ר' שמואל בר נחמני בשם ר' יוחנן שלא קוראים בס"ת שחסרו בו יריעה אחת, ויש לדחות ששם הוא חסר אבל החומשים אינם חסרים, ורבה ורב יוסף אמרו שלא קוראים בחומשים בציבור מפני כבוד ציבור ועוד הם אמרו שאין לקרוא בספר הפטרות בשבת מפני שלא יתן ליכתב ואמר מר בר רב אשי שממילא אסור לטלטלו כי הרי אינו ראוי לקרוא בו ולהלכה מותר לטלטלו וגם לקרוא בו שר' יוחנן ור"ל היו קוראים בשבת בספרי אגדה ואף שלא ניתנו להכתב אלא אי אפשר אחרת ועת לעשות לה' הפרו תורתך וכן בספר הפטרות יש סברא זו.

אביי שאל את רבה אם מותר לכתוב מגילה לתינוק להתלמד בה וספק זה הוא בין למ"ד שהתורה ניתנה מגילות וא"כ גם כאן נכתוב או שנאמר שכיון שנדבק אין לקרוא בנפרד, ובין למ"ד שהתורה ניתנה חתומה א"כ גם כאן לא נכתוב או שיש סברא שעת לעשות לה' הפרו תורתך, אמר רבה שלא כותבים מפני שאין כותבים, והקשה אביי מהמשנה שהילני המלכה עשתה טבלה של זהב שכתובה בה פרשת סוטה אמר ר"ל בשם ר' ינאי ששם היה כתוב בא' ב', והקשה אביי שכתוב בכרייתא שהכהן רואה וכותב כמו שכתוב בטבלא ויש לגרוס כמו שכתוב בטבלא, אך ישנה ברייתא שכשהוא כותב רואה בטבלא וכותב מה שכתוב בה ומה כתוב בה אם שכב אם לא שכב, ויש לומר שלא כתוב הכל אלא בסירוגין ונחלקו תנאים בכרייתא שלת"ק לא כותבים מגילה לתינוק להתלמד בה ואם דעתו להשלים מותר ור' יהודה סובר שכותבים בכראשית עד דור המבול, ובתורת כהנים עד ויהי ביום השמיני, ור' יוחנן אומר בשם ר' בנאה שהתורה ניתנה מגילה מגילה שכתוב או אמרתי הנה באתי במגילת ספר כתוב עלי ור"ל סובר שהתורה ניתנה חתומה שכתוב לקח את ספר התורה הזאת ולר' יוחנן מה שכתוב **הזאת** נאמר אחר שדיבק את המגילות, ולר"ל מה שכתוב במגילת ספר נאמר על כל התורה שנקראת מגילה כמו שכתוב ויאמר אלי מה אתה רואה ואומר אני רואה מגילה עפה או כדברי ר' לוי שנאמרו ח' פרשיות ביום הקמת המשכן פרשת כהנים ופרשת לויים פרשת טמאים ופרשת שילוח טמאים ופרשת אחרי מות **עמוד ב** ופרשת שותי יין ופרשת נרות ופרשת פרה אדומה.

ר"א אומר שרוב התורה היא בכתב ומיעוטה על פה שכתוב אכתוב לו רובי תורתו כמו זר נחשבו, ור' יוחנן סובר שהרוב על פה והמיעוט בכתב שכתוב כי על פי הדברים האלה ומה שכתוב אכתוב רובי תורתו זה בלשון תימה האם אכתוב רובי תורתו הלא כמו זר נחשבו, ור"א סובר שמה שכתוב כי על פי הדברים האלה זה משום הקושי ללומדה.

ר' יהודה בר נחמני מתורגמו של ר"ל דרש שכתוב בפסוק אחד כתב לך את הדברים האלה ובפסוק אחר כתוב כי על פי הדברים האלה ובא ללמד שדברים שבכתב אסור לאמרום על פה ודברים שבעל פה אסור לכתבם, ואצל ר' ישמעאל שנו שאלה אתה כותב ואין לכתוב הלכות.

ר' יוחנן אומר שהקב"ה כרת ברית עם ישראל בשביל דברים שבעל פה שכתוב על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית ואת ישראל.

אין לומר שמעריבים בבית ישן מפני הכבוד שהרי רואים בשופר של ער"ש שמתחילה היה בבית רב יהודה ואחריו בבית רבה ואחריו בבית ר' יוסף ואחריו בבית אביי, אלא יש לומר שלא משנים את מקום העירוב שלא יחדשו שבאותו בית מטלטלין ללא עירוב.

רב אומר שבני הנהר העליונים שותים מים תחילה ולשמואל התחתונים שותים תחילה, ולא נחלקו בדולים מהנהר שמי שרוצה ידלה, ונחלקו אם מותר להם לעשות סכר ולהשקות שדותיהם שרוב העליונים קודמים כי הם קרובים יותר ולשמואל התחתונים שותים שהם אומרים שהנהר ילך כדרכו ומה שכתוב במשנה שבור הקרוב לאמת המים מתמלא ראשון שמואל מפרש לדעת רב שמדובר באמה שהולכת על פני הבור והחידוש הוא שלא יכולים לומר לו שישכור בורו שלא יפלו אליו המים וישקה כמותם מהנהר קמ"ל שלא, ואמר רב הונא בר תחליפא שכיון שלא נפסק ההלכה כרב או כשמואל כל דאליה גבר.

רב שימי בר אשי ביקש מאביי ללמוד עמו אמר לו שהוא עסוק בלימוד של עצמו אמר לו שילמד עמו בלילה אמר לו שהוא צריך להשקות אמר לו אני אשקה במקומך והסכים לו, וכשהלך להשקות אמרו לו העליונים שהתחתונים שותים קודם וכשהלך לתחתונים אמרו לו שהעליונים שותים קודם ובינתיים סכר את אמת המים והשקה וכשבא לאביי אמר לו עשית לי כרב ושמואל ולא טעם אביי מפירות אותה שנה.

בני בי חרמך כרו מים מהנהר שנוותא למעלה ועברו המים בשדותיהם ואח"כ חזרו לנהר ובאו העליונים לאביי ואמרו לו שהמים נתקלים ולא זורמים כרגיל אמר להם שיכור עמם יותר אמרו לו שמתחשבים פירותיהם אמר להם שיסלקו עצמם מהנהר ויחזירו זרימתו כמו שהיתה.